

2

Міністерство освіти і науки України
Херсонська обласна державна адміністрація
Херсонський державний педагогічний університет
Психолого-природничий факультет

ФАЛЬЦФЕЙНІВСЬКІ ЧИТАННЯ 2001

25-27 квітня • Херсон • 2001

*Всерокопійно забіраю!
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради*

*доцент В.М. Федяєва
доцент Л.В. Бабіт*

08.10.03

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ФАЛЬЦФЕЙНІВСЬКІ ЧИТАННЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Ксерокопію забірляю!
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради
08.10.08

доцент В.П. Федяєв
доцент Л.В. Бабієв

ББК 28.088

Ф19

Ф19 **Збірник наукових праць.**
Фальцфейнівські читання. – Херсон: Терра, 2001, – 240 с.

В збірнику представлені матеріали наукових читань, присвячених питанням екології довкілля, екології людини, рослин, тварин, екологічної культури і екологічної освіти. Обговорюються проблеми збереження і розвитку біорізноманіття в Україні та Європі.

ББК 28.088

Редакційна колегія:

Шмалей С.В.	–	відповідальний редактор, декан психолого-природничого факультету ХДПУ, доцент, кандидат біологічних наук.
Русіна Л.Ю.	–	відповідальний секретар, зав. кафедри зоології ХДПУ, доцент, кандидат біологічних наук.
Акімов І.А.	–	директор Інституту зоології, професор, член-кореспондент НАН України, доктор біологічних наук.
Бойко М.Ф.	–	завідуючий кафедри ботаніки ХДПУ, професор, доктор біологічних наук.
Захаренко О.В.	–	професор, доктор біологічних наук.
Ігнатенко О.Г.	–	професор, доктор географічних наук.
Латовські К.	–	професор, доктор біологічних наук (Польща).
Радченко О.Г.	–	доктор біологічних наук.
Чорний С.Г.	–	доктор сільськогосподарських наук.
Шабатура М.Н.	–	професор, доктор біологічних наук.
Швеба Г.І.	–	професор, доктор географічних наук.

Друкується за рішенням Оргкомітету II Міжнародної конференції «Фальцфейнівські читання», постановою Вченої ради Херсонського державного педагогічного університету.

ISBN 966-7976-00-9

© Херсонський державний педагогічний університет.
Психолого-природничий факультет, 2001
© Видавництво «Терра», 2001

доцент В.П. Федяєва
доцент Л.В. Бабіць

Ксерокопію завіряю:
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради

08.10.03

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНЬСКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ХЕРСОНЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

ФАЛЬЦФЕЙНІВСЬКІ ЧИТАННЯ

25-27 КВІТНЯ 2001 Р.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Ксерокопію заверено!
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради 08.10.03

доцент В.П. Федяєва
доцент Л.В. Байдз

АНОМАЛІЇ ТА ПАТОЛОГІЯ РОЗВИТКУ СЛУХОВОЇ СЕНСОРНОЇ СИСТЕМИ ЯК НАСЛІДОК ЕКОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ОТОЧУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА

Проблема екологічного впливу на організм людини є однією з найбільш актуальних в сучасних соціально – економічних умовах на Україні, і передбачає створення гармонійно розвинутої особистості з високим потенціалом психосоматичної системи. На протязі всього життя потрібний контроль за станом організму, але максимум зусиль треба приділяти в критичні періоди онтогенезу, коли йде зміна генетичних програм, і організм як система знаходиться в нестійкому стані.

Уявлення про критичні періоди в онтогенетичному розвитку існують в науці ще з кінця ХІХ століття, але й до сих пір не існує єдиних поглядів на оцінку різних періодів як більш менш стійких [2].

В критичні періоди структури виявляють високу чутливість до дії різних чинників, в тому числі тих, що викликають вади розвитку. Такі фактори отримали назву тератогенних [1].

Незважаючи на багаточисельність тератогенних факторів, характер ушкодження ними плоду, в основному, однотипний – токсичний або гіпоксичний, і не визначається специфічністю їх дій. Виникають порушення розвитку в першу чергу тих органів, які в момент ушкодження знаходились в критичному періоді.

Фактори ризику фізичного розвитку під час внутрішньоутробного розвитку об'єднують у три групи: гамето-патії, патогенні чинники середовища та хвороба матері.

Тератогенні фактори спричиняють екзогенні вади розвитку, тобто порушення, які викликані чинниками зовнішнього середовища, що порушують розвиток тканин і органів. До них відносять:

Фізичні: радіоактивні та механічні;

Хімічні: лікарські рослини, пестициди, хімічні, побутові та промислові засоби, гіпоксію, порушення харчування матері, психоактивні речовини;

Біологічні віруси: мікоплазми, протозойні інфекції.

Крім того, до патогенних факторів можна віднести психоемоційні фактори.

Екзогенні чинники середовища впливають на біохімічні, субклітинні та клітинні процеси. Механізм виникнення природжених вад розвитку під час їх дії такий самий, як при генетичних причинах. Тому фенотипова проява екзогенних і генетичних вад характеризується однотипністю. Виявлення причин вад розвитку у кожному конкретному випадку потребує використання чисельних критеріїв і підходів.

Більшість вад розвитку формуються в період основного органогенезу. Пізніше можуть виникати вади в тих органах і системах, які продовжують формуватися у постнатальний період [5]

В залежності від послідовності виникнення, розрізняють первинні та вторинні вади розвитку. Первинні вади зумовлені безпосередньою дією тератогенного чинника, а вторинні є ускладненням первинних вад і патогенетично пов'язані з ними. Визначення первинних вад із загального комплексу порушень має велике значення для медико – генетичного прогнозу, тому що ризик визначається за основним дефектом [6].

Частота вроджених аномалій у дітей складає приблизно 2 %, а це означає, що кожні 30 хвилин народжується дитина з аномаліями [7].

Глухота є результатом вродженої або набутої у ранньому дитинстві (приблизно до 3-х років) гдухоти. Глухота також може бути вродженим або набутиим фактором.

Вроджена глухота за рецесивним типом передається у 90 %, дуже рідко вона пов'язана із статтю.

Розрізняють більше 60 типів спадкової глухоти. Вони можуть бути згруповані слідуочим чином:

1. Тип Мішеля – рідкий, характеризується відсутністю лабіринта або частки піраміди вискової кістки нормальним розвитком зовнішнього та середнього вуха.

2. Типи Мондіні, Шайбе, Александра та інших, які характеризуються різними проявами дефектного розвитку лабіринту (кісткової та перетинчастої частини).

3. Дегеративні зміни клітин спірального ганглію і волокон звиткового нерва без патології перетинчастої частини звитки.

При рецесивному типі глухоти вестибулярна функція практично не порушується. При спадковій глухоті у ком-

Всерокупно завіряю:
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради
08.10.03

доцент В.П. Федяєва
доцент А.В. Бабіє

плекет з іншими аномаліями розвитку спостерігається патологія звукопровідного та звукосприймаючого апарату (період закладки органа слуху), зумовлені інфекційними агентами, токсичними, радіаційними, гормональними факторами та ін. Не можна відкинути значення соціально – економічних факторів у формуванні вродженої глухоти [4].

При вродженій глухоті вестибулярна функція частіше збережена.

Діагностика глухонімоти у ранньому дитинстві дуже затруднена. Слід враховувати зазначення про відсутність дитини реакції на звуки. Щоб визначити наявність слуху, використовують ряд безумовних рефлексів.

Уроджена чи рано набута глухість як важкий первинний дефект тягне за собою виражені вторинні відхилення особливості патологічного формування особистості, та своєрідне протікання психічних процесів в умовах слухової сенсорної депривації.

В.А.Гіларовський писав, що глухість часто призводить до тяжких особистісних деформацій із нахилом до паранойальних установок. Джерелом патологічного формування характеру глухих дітей є хворобливо змінена реактивність у сполученні з поступово формуючимся почуттям неповноцінності. Більш чіткими ці відхилення стають у 8-10 річному віці і проявляються досить вираженою депресією та "аутизацією" особистості [6].

В нашому дослідженні ми розглядали фізіологічні (клінічні) особливості нервово – психічних станів дітей з вадами слуху та спробували встановити залежність психовідмінної (психопатологічної) симптоматики від різних факторів.

Ми спостерігали дітей з уродженою і рано набутою глухістю у віці від 3-х до 11 років. У дітей з уродженою вадою слуху мала місце наслідкова обтяженість глухістю за прямими чи косвеними лініями. Аналіз спадковості глухих дітей виявив наявність ускладнень хворобами органу слуху. Мали місце різні види патології періоду вагітності та родового періоду.

У багатьох дітей виявлена неврологічна мікросимптоматика резидуального характеру.

У всіх досліджених дітей відмічається синдром ретардації психічного розвитку, ядром якого є вторинна парціальна затримка інтелектуального розвитку, теологічно пов'язана із глухістю та її наслідком – відсутністю формування мовлення в перші роки життя. Вона виражається в типовій затримці словесного абстрактно – логічного мислення, із збереженням конкретних форм мислення. Абсолютна більшість глухих дітей володіє достатніми потенційними можливостями для розвитку, відмічається успішне їх навчання за допомогою мови.

Синдром ретардації психічного розвитку включає симптоми емоційно – вольової незрілості, які є проявом парціального психічного інфантилізму.

Конституційна нервовість, резидуальні симптоми ранньої церебрально – органічної недостатності сенсорної депривації, повторні соматогенні сприяють виникненню невротичних та неврозоподібних розладів [8].

Передчасний вияв та корекція аномалій слухової сенсорної системи дозволяє усунути або послабити дію на організм дефекту, забезпечує найбільш сприятливі умови для розвитку дитини, що, в свою чергу, допомагає попередити вторинні порушення або значно знизити ступінь їх прояву.

Раннє виявлення у дітей порушень слухового аналізатора дозволяє оптимально використати медичні і педагогічні засоби корекції, які тісно пов'язані між собою на протязі усього життя осіб з вадами слуху. Як медичний, так і педагогічний напрямок у реабілітації мають загальний принцип, і чим раніше виявлено слухове порушення, чим раніше почато лікування і організована педагогічна робота, тим більше можливостей для усунення або послаблення патологічного прогресу та його наслідків. Для цього не потрібно чекати певного віку, коли відкриваються можливості дослідження слухової функції у пліда. Доведена можливість і доцільність послідовності слухової функції у пліда. Але використання безумовно – рефлекторних, умовно – рефлекторних методик та методик, які ґрунтуються на реєстрації електричних сигналів, які виникають у різних відділах слухової сенсорної системи у новонароджених та дітей грудного віку дозволяє звести до мінімуму втрату дорогоцінного часу у плані медичної й педагогічної реабілітації.

Література:

1. Апанасенко Г.Л., Попова Л.А. Медицинская валеология, Ростов н/Д.: Феникс, 2000.- 243 с.
2. Биология. В 2 кн. Учебн. медиц. спец. вузов / под ред. Ярыгина В.Н. – М.: Высш. шк., 1999.- 448 с.
3. Боскис Р.М. Проблемы развития и типологии детей с нарушениями слуха. В кн.: Психология глухих детей. М., 1971. -С. 7-13.

доцент В.П. Федяєва
доцент Л.В. Бабіт

08.10.03

всероково завіряю!
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради

4. Власова Г.Л. О влиянии нарушения слуха на развитие ребенка. - М., 1954.- 132 с.
5. Детские болезни / под ред. Исаевой Л.А. - М.: Медицина, 1997.- 592 с.
6. Ковалев В.В. Психиатрия детского возраста. - М.: Медицина, 1979.
7. Медицина дитинства. В 4 т./ під ред. Мощина П.С. - К.: Здоров'я, 1994.
8. Темина И.Я. Патология слуха и тугоухости. - В кн.: Психология глухих детей. М.: Педагогика, 1972.- С. 24-30.

Богуславський А.Ю., Гайдай М.І.

Херсонський державний педагогічний університет

ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ СЕНСОРНО ДЕПРИВОВАНОЇ МОЛОДІ.

Процес соціалізації та адаптації людини до умов її соціального середовища відбувається в результаті пізнання особливостей навколишнього світу: загальних закономірностей та законів, конкретних явищ та фактів, окремих ознак та властивостей тощо. В основі пізнання об'єктивної дійсності лежать різні форми відображення. Найвищою формою відображення, яка виникла в результаті історичного розвитку живої матерії та притаманна людині, є мислення. Таким чином, рівень розвитку та індивідуальні особливості такого пізнавального процесу як мислення, впливають та, в значній мірі, обумовлюють ефективність соціалізації та адаптації людини. Проблема адаптації глухої та слабочуючої людини на даному етапі розвитку суспільства є дуже актуальною та має наукову й соціальну тенденції.[2] Тому вивчення специфічних особливостей та рівня розвитку мислення людей з вадами слуху, з метою підвищення ефективності реалізації психокорекційних заходів та реабілітаційних програм соціальної адаптації цього контингенту, є перспективним напрямком науково-дослідницької роботи, що має не лише теоретичне, а й практичне значення. Зазначене вище зумовило мету нашої роботи-дослідження особливостей та рівня розвитку мислення молоді з вадами слуху. Предметом дослідження є рівень розвитку абстрактно-понятійного мислення, окремих операцій мислення (абстракції, узагальнення) та певних якостей мислення (швидкість, лабільність, логічність). Об'єкт дослідження – молоді з дефектами слухового аналізатору. Використання результатів нашої наукової роботи у ході створення психофізіологічного профілю молоді з вадами слуху та застосування цієї моделі оптимізує корекційні та реабілітаційні заходи щодо соціалізації та адаптації сенсорно депривованої молоді.

Дослідження проводились на базі Херсонського педагогічного училища, що готує середніх медичних працівників з контингенту глухих та слабочуючих. У ході вивчення особливостей та рівня розвитку мислення було обстежено 122 особи, з них 60 осіб глухих (піддослідна група), віком від 17 до 20 років, та 62 чуючі особи (контрольна група) такого ж віку. З метою вивчення рівня розвитку абстрактно-понятійного мислення, сформованості операцій мислення (абстракції, узагальнення) та особливостей якостей мислення (швидкість, лабільність, логічність) у нашій роботі був використан ряд бланкових методик: “додавання чисел з переключенням”, “числові ряди”, “кількісні відносини”, “складні аналогії”, “виключення зайвого”, “виділення суттєвих понять”. [3,4]

Результати дослідження статистично обчислені слідуєчими статистичними методами: оцінка достовірності за Ст'юдентом, обчислення мір центральної тенденції, вивчення мір мінливості, методики кластерного розподілу.[6]

За методикою “додавання чисел з переключенням” у групі глухих були отримані такі результати: $x? = 8,2 \pm 2,25$, а у контрольній групі - $x? = 7,3 \pm 2,55$, різниця статистично достовірна ($t = 4,73$) на рівні вірогідності похибки $p < 0,001$. Отримані результати свідчать про більш високі показники швидкості та лабільності операцій мислення молоді з вадами слуху, порівняно до результатів контрольної групи. Особливості якостей мислення сенсорно депривованої молоді можна пояснити високими показниками психомоторних проб цього контингенту. Рівень розвитку індивідуально-типологічних властивостей, впливаючі на динамічні характеристики пізнавальних процесів, обумовлює особливості якостей мислення. Саме тому в нашому дослідженні спостерігається адекватна кореляція між показниками якостей мислення та рівнем розвитку індивідуально-типологічних властивостей, що вивчався нами у попередніх дослідженнях.[1]

За методиками “складні аналогії”, “виключення зайвого”, “виділення суттєвих понять” були отримані наступні результати:

Ксерокопію завіряю:
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради
08.10.03

27
доцент В.І. Федяев
доцент Л.В. Баб'я

ЗМІСТ

Атешко Н.В., Смотрицкий Е.Ю. ПРИРОДА, КУЛЬТУРА И ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА	5
Akimov I.A., Kostushyn V.A., Tarashchuk S.V., Tytar V.M. UKRAINIAN GENERAL SCHEME OF DEVELOPMENT: BIODIVERSITY CONSERVATION ISSUES	6
Аппазов Ф.С. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЭКОЛОГИИ И ЭВОЛЮЦИИ ИНФЕКЦИОННОЙ ПАТОЛОГИИ ЧЕЛОВЕКА	9
Ачкасова И.В., Шабанов Д.А. СРАВНЕНИЕ НЕКОТОРЫХ ЭТАПОВ ЛИЧИННОГО РАЗВИТИЯ СЕРОЙ (BUFO BUFO) И ЗЕЛеноЙ (BUFO VIRIDIS) ЖАБ	10
Bartosz Walter CZY ZBIÓR SPADZI PRZEZ FORMICA POLYSTENA I FORMICA RUFA ZMIENIA SIĘ DIAMETRALNIE Z ROKU NA ROK?	12
BOG'S PICKING UP OF THE HONEYDEW BY FORMICA POLYSTENA AND FORMICA RUFA DIAMETRICIALLY CHANGE FROM YEAR TO YEAR	12
Барякин В.Н. БИОЭКОЛОГИЯ: ФИЛОСОФСКО-ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ ПО ФОРМИРОВАНИЮ НОВОЙ НАУЧНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ	14
Барякин В.Н. СОЦИАЛЬНО-ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ИНВАРИАНТЫ ОБОЗРИМОГО БУДУЩЕГО УКРАИНЫ: ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ	18
Білоконь В. СПІЛЬНІ ЗУСИЛЛЯ З ВІДРОДЖЕННЯ ДНІПРА	22
Білоус О.В. ЦІНІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЛЮДЕЙ, ЩО ОТРИМУЮТЬ ДРУГУ ВИЩУ ОСВІТУ	24
Бірюкова Т.В. АНОМАЛІЇ ТА ПАТОЛОГІЯ РОЗВИТКУ СЛУХОВОЇ СЕНСОРНОЇ СИСТЕМИ ЯК НАСЛІДОК ЕКОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ОТОЧУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА	25
Богуславський А.Ю., Гайдай М.І. ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ СЕНСОРНО ДЕПРИВОВАНОЇ МОЛОДІ	27
Бонко М.Ф. ТЕРИТОРІЯ ХЕРСОНЩИНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОЛОГІЧНІЙ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ	29
Бушаков В.А., Дрогобыч Н.Е. ЭТИМОЛОГИЯ НАЗВАНИЯ АСКАНИЯ - НОВА	31
Вайда Г.С. СИСТЕМА ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ДОСВІДУ СТУДЕНТІВ ПЕДВУЗУ	34
Васильєва Т.В., Коваленко С.Г., Ружицька І.П. ПРИРОДООХОРОННІ ТЕРИТОРІЇ ТА РІДКІСНІ ВИДИ ПІВДЕННОЇ БЕССАРАБІЇ	37
Велкова Л., Карпунін Ю., Карпунін О. ОДНОСАХАРНИЙ ЯК ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНІ РЕГУЛЯТОРИ РОСТУ РОСЛИН	39
Волкова С. А., Родик Р. ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПОЛІПШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ХЕРСОНЩИНИ	42
Головко Н.С., Конопля Н.И. АГРОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ИНГИБИТОРОВ НИТРИФИКАЦИИ В РИСОВОДСТВЕ	43
Голосова Н.О., Ісупов В.С., Халаїм Т.Є., Халаїм Є.А. СТАВЛЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	44
Гребенник Т.А. О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ СЕМЬИ ФАЛЪЦ – ФЕЙНОВ И СКАДОВСКИХ В ХЕРСОНСКОМ ЗЕМСТВЕ	45
Григор'єва Л. І., Томілін Ю. А. «МАЛІ ДОЗИ» ОПРОМІНЕННЯ І ЗРОШУВАЛЬНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО	47
Грунцковская Т.Г. ГЕОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ И БОТАНИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ДОЛИНЫ РЕКИ БЕРДА В СЕВЕРНОМ ПРИАЗОВЬЕ	48
Гурова А.І. ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	49
Гуровский Ю.В. МОДЕЛЬНЫЕ СИТУАЦИИ В ИЗУЧЕНИИ ЭКОСИСТЕМ	51
Дьяченко Д.А., Шабанов Д.А. СРАВНЕНИЕ РАЗЛИЧНЫХ УРОВНЕЙ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ ОТЛИЧИЙ У СЕРЫХ ЖАБ (BUFO BUFO)	52
Dłuzczkowski Andrzej ŚLIMAKI LĄDOWE (GASTROPODA TERRESTRIA) OBIEKTEM BADAŃ INTERDYSCYPLINARNYCH A LAND SNAILS AS AN OBJECT OF THE INTERDISCIPLINARY RESEARCHES	56
Затородній О.О., Речницький О.Н. РОЗРОБКА ФОТОКОЛОРИМЕТРИЧНОГО МЕТОДУ ВИЗНАЧЕННЯ ВІТАМІНУ С	57
Затерей О.В. СИСТЕМА РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ МАЛОЇ ОКРЕМІ НАУК КАТЕДУРИ БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ	59

Всероховито завіряю!
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради
08.10.03

доцент В.П. Федяєва
доцент Л.В. Бабій

Науково-методичне видання

МЕТОДА

Збірник наукових праць
Випуск «Фальцфейнівські читання»

Відповідальний за випуск **Шмалей С.В.**
Технічний редактор **Гаврилюк В.Ю.**

Надані статті друкуються мовою оригіналу

Здано до друку 16.04.01 р. Підписано до друку 23.04.01 р.
Формат 60x48^{1/16}. Папір офсетний. Умовн. друк арк. 15,04.
Тираж 300 прим.

Видавництво ПО «ТЕРРА»

73000, м.Херсон, пр-т Ушакова, 48
Тел.: (0552) 42-34-70, 42-51-98
E-mail: time@selenia.kherson.ua

Віддруковано у власній друкарні видавництва ПО «Терра»

Ксерокопію завіряю:
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради
08.10.03

доцент В.А. Федяєва
доцент Л.В. Бабіць